

Partijcongres 3 november 2018
Vergaderstukken deel 2, incl.
resoluties

versie 29 oktober 2018

Inhoudsopgave

1.	Definitief programma	4
2.	Deelsessies	5
3.	Behandeling ingediende resoluties 3 november 2018	
	- werkwijze	6
	- volgorde behandeling resoluties plenair	7
	- resoluties	8

1. Definitief programma

1. 10.00-11.30 Ronde 1 deelsessies

1. Resoluties
2. Ontvangst nieuwe leden
3. Een Gebouwde Omgeving zonder Groninger gas
4. Netwerk diversiteit
5. Emancipatie van mannen en vrouwen in de 21ste eeuw, wat hebben we daar nog voor nodig?
6. Sociaal domein in de praktijk / ALV BSV
7. Partijvernieuwing in vijf thema's

2. 11.45-12.30 Plenair ochtendprogramma

Met het Wilhelmus, in memoriam, meditatief moment en speeches van partijleider Sybrand Buma en partijvoorzitter Ruth Peetoom.

3. 12.45-13.45 Lunch en flyer in Groningen

13.00-13.45 GAS(t) aan tafel.

Tijdens de lunch bieden wij u de kans om in kleine kring te praten over het onderwerp van de afgelopen jaren in Groningen: de bevende bodem door de gaswinning. Een aantal CDA-burgemeesters, wethouders en raadsleden uit gedupeerde gemeenten ontvangen u graag aan tafel om hun verhalen te delen.

14.00-16.15 Plenair programma

4. Huishoudelijk deel

- 4.1 Opening en Welkom
- 4.2 Ingekomen stukken, incl. voorstel Utrecht
- 4.3 Vaststellen verslag partijcongres 2 juni 2018
- 4.4 Vaststellen begroting 2019
- 4.5 Verzoek mandaat jaarrekening en jaarverslagen 2018
- 4.6 Benoemingen

5. Politiek deel

Met onder meer de behandeling van de resoluties en de verkiezing van de lijsttrekkers voor de Europese Verkiezingen en de Eerste Kamer verkiezingen.

6. 16.15-17.30 Borrel

2. Deelsessies

Toegang deelsessies:

U geeft zich vooraf op voor een deelsessie. Hierdoor weten we van tevoren hoeveel deelnemers er per sessie zijn en kunnen we rekening houden met de grootte van de zaal, zodat iedereen hopelijk aan zijn/haar deelsessie van voorkeur kan deelnemen.

Alle deelsessies hebben een kleur meegekregen. Als u in het pand de kleur ballonnen volgt van uw sessie, komt u vanzelf in de juiste zaal uit.

Let op: twee sessies (lichtblauw en groen) vinden aan de overzijde van de Suikerfabriek plaats. Deze kunt u alleen buitenom bereiken.

1. Resoluties (Rood) (Balzaal, 1e)

2. Ontvangst nieuwe leden (Oranje) (Pilarenzaal, BG)

3. Een Gebouwde Omgeving zonder Groninger gas (Geel) (Vestibule, 1e)

4. Netwerk diversiteit (Roze) (Wolkenfabriek, 1e)

5. Emancipatie van mannen en vrouwen in de 21ste eeuw, wat hebben we daar nog voor nodig? (Lichtblauw, Stadslab, overkant)

6. Sociaal domein in de praktijk / ALV BSV (Groen, EM2, overkant)

7. Partijvernieuwing in vijf thema's (Blauw, Plenaire zaal 1e)

3. Behandeling resoluties

Werkwijze

Algemeen

Tot 18 oktober 10.00 uur heeft voor 25 individuele leden, voor gemeentelijke en provinciale afdelingen en voor CDJA en CDAV de mogelijkheid open gestaan resoluties in te dienen. Hiervan is in totaal 15 keer gebruik gemaakt. De resoluties zijn door het Dagelijks Bestuur van een preadvies voorzien. De discussie over de resoluties zal in één deelsessie plaatsvinden tussen **10.00-11.30** uur. De besluitvorming over alle resoluties vindt plaats vanaf ca. 14.30 uur tijdens het plenair politiek middagprogramma.

Een overzicht van de volgorde waarin de resoluties behandeld zullen worden treft u op de volgende pagina aan.

Werkwijze behandeling resoluties in de deelsessie

Bij de resoluties zal eerst de indiener in de gelegenheid worden gesteld het woord te voeren, gevolgd door de zaal. Daarna zullen de partijvoorzitter of de fractievoorzitter het preadvies nader toelichten. Eventueel krijgen vervolgens de indiener en de partijvoorzitter of de fractievoorzitter nogmaals kort het woord.

Werkwijze behandeling resoluties plenair

Tijdens de plenaire behandeling in de middag zal de spreektijd van de deelnemers aan de discussie beperkt zijn. Om ervoor te zorgen dat het zowel voor de sprekers als voor de zaal duidelijk is hoeveel spreektijd er nog rest, zal gebruik gemaakt worden van een voor iedereen zichtbare spreektijdklok.

Na de bespreking in de deelsessie worden de resoluties waarover nog discussie bestaat (bijv. vanwege een preadvies 'niet overnemen') in het plenaire middagdeel besproken.

De voorzitter zal u bij een stemming vragen uw stemboekje omhoog te steken. Indien er geen duidelijke meerderheid is, zal de voorzitter u vragen een stembiljet uit het stemboekje in te leveren bij de medewerkers. De voorzitter bepaalt welke kleur stembiljet gebruikt gaat worden.

De stembiljetten worden vervolgens geteld en de voorzitter zal daarop de uitslag bekend maken.

Volgorde behandeling resoluties

Nr	Indiener	Resolutie	Preadvies
1	CDA-S Zuid-Holland	Hulde voor senioren	Overnemen
2	CDA Utrecht (prov.)	Partijvernieuwing	Gewijzigd overnemen
3	CDJA	Hardere handhaving huisjesmelkers	Gewijzigd overnemen
4	CDA Zuid-Holland	Meer middelen voor het openbaar vervoer	Overnemen
5	CDA Hattem	Garantie voor verdwijnen laagvliegroutes Lelystad Airport	Gewijzigd overnemen
6	CDJA	Geen schulden maar kansen	Gewijzigd overnemen
7	CDA Zuid-Holland	De gevolgen van kunstmatige intelligentie voor de rechtsstaat en de grondwet	Overnemen
8	CDJA	Tegen polarisatie in de polder	Niet overnemen
9	CDJA	Democratie	Niet overnemen
10	CDA Dordrecht	Eigen risico zorgverzekering/remgeld	Niet overnemen
11	CDA Hellendoorn	Sociaal domein	Niet overnemen
12	CDA Zuid-Holland	Werkende armen	Gewijzigd overnemen
13	CDA DZB	Energietransitie betaalbaar voor alle burgers	Overnemen
14	CDJA	Vertrouwen in de toekomst	Overnemen
15	CDA Teylingen	Circulaire economie	Overnemen

Resoluties

1. Resolutie: CDA Senioren

Resolutie ingediend door: CDAS Zuid-Holland c.s.

R. Bosch, P. Pex, R. Fraanje, M. Fraanje- de Jong, J. Rood, T. Schmitz, J. van Adrichem, M. A. J. Papac- Koedoot, R. G. M. van Leersum, J. Pluimgraaf, A. H. van Krieken, R. van Krieken-Rasker, W. Kool-Post, H. Hensen, J. van der Does, W. Aalbers, E. Schoustra, J. A. F. Brouwer, M. Vogelaar, H. J. M. in 't Veen, H. J. in 't Veen- van Bergeijk, W. van de Camp, A. Schreijer- Pierik, M. Schüssler, J. Naus

Het CDA Partijcongres op 3 november 2108 bijeen te Groningen,

A. Constateert dat:

- 25% van de Nederlandse bevolking ouder is dan 60 jaar;
- dat een deel van zowel leden van als stemmers op het CDA ook in die leeftijdscategorie vallen;
- 60-plussers vaak nog ambities hebben en hun tijd, ervaring en energie **graag** ter beschikking willen stellen;
- dat in vertegenwoordigende lichamen deze categorie ondervertegenwoordigd is , hetgeen in nog sterkere mate geldt voor 65-plussers.

B. Overweegt dat:

- het CDA een volkspartij **is** voor alle leeftijden;
- dat vooral landelijk **binnen de** partij de belangen van senioren beter naar voren kunnen worden gebracht;
- nu senioren langer moeten werken, zij ook langer politiek actief moeten kunnen blijven;
- er binnen de partij beter te weinig gebruik kan worden gemaakt wordt van deze grote groep ervaren senioren;
- dat voorkomen moet worden dat oudere leden dit gegeven ertoe heeft geleid dat sommigen de partij hebben verlaten en menen gemeend hebben hun heil elders te moeten gaan zoeken.

C. Spreekt uit dat

- dat er meer actief naar oudere, ervaren kandidaten voor alle vertegenwoordigende functies gezocht moet worden. hetgeen niet alleen rechtvaardig is, maar ook electoraal positief kan uitwerken.
- de senioren een prominente rol binnen de partij **dienen** te krijgen.

- er een seniorenadviesraad wordt ingesteld waarin enige malen per jaar vertegenwoordigers van CDA senioren en kamerleden met voor ouderen relevante portefeuilles onderwerpen die belangen van ouderen betreffen, bespreken.

en gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies DB: Overnemen

Ouderen hebben al een duidelijk gemarkeerde positie in de partij. Het CDA-Seniorenberaad is een zichtbaar netwerk, dat in tal van gremia zijn invloed laat gelden. In het Partijbestuur is een van de vrijgekozen posities, met stemrecht, bestemd voor de ouderen. In alle profielschetsen voor posities is er aandacht voor, met effect - een van de in 2017 nieuwgekozen Tweede Kamerleden is inmiddels 75. Het Partijbestuur ziet de resolutie als een onderstreping van het ingezette beleid. Solidariteit tussen de generaties is een belangrijk ijkpunt voor het CDA. Dat betekent overigens dat in gegeven situaties, afhankelijk van wat er in het kader van de diversiteit gevraagd wordt, ook jongeren voorrang kunnen krijgen. Een seniorenadviesraad naast het CDA-Seniorenberaad lijkt te dubbelen. Het Seniorenberaad is natuurlijk nu al gerechtigd om gevraagd en ongevraagd advies te geven aan de verschillende volksvertegenwoordigingen. Maar indien de resolutie zo opgevat mag worden dat het Seniorenberaad op gezette tijden spreekt met Kamerleden over aangelegen zaken, nemen wij de resolutie graag over.

2. Resolutie: Partijvernieuwing

Resolutie ingediend door: CDA Provincie Utrecht

Ondersteund door: CDA Limburg, CDA Overijssel, CDA Noord-Holland, CDA Flevoland, CDA Friesland, CDA Zeeland, CDA Noord-Brabant, CDA Groningen, CDA Gelderland, CDJA, *CDA Senioren*

Het CDA Partijcongres op 2 juni 2018 3 november 2018 bijeen te Groningen,

A. Constateert dat:

- De aantrekkende kracht van politieke partijen in Nederland, het CDA niet uitgezonderd, afneemt;
- Organisaties die wendbaar en flexibel zijn over het algemeen gemakkelijker en effectiever op veranderingen in de omgeving, op dynamiek, weten in te spelen;
- Het CDA op dit moment over onvoldoende van dergelijke flexibiliteit en wendbaarheid beschikt en dat dit zowel in de structuur als in de cultuur zit;
- De financiële slagkracht van de organisatie vooral door afnemende ledenaantallen sterk onder druk staat;
- Een taskforce van het Partijbestuur in de afgelopen maanden voorstellen heeft ontwikkeld om de partij te kunnen vernieuwen.

B. Overweegt dat:

- Onze uitgangspunten onverminderd van bijzonder grote waarde blijven voor de huidige samenleving waarbij wij op iedereen willen appelleren om hieraan mede vorm en inhoud te geven;
- Een open en transparant CDA mensen uitnodigt om actief deel te nemen aan debat en visievorming en daarmee inhoud geeft aan dat appèl;
- Lidmaatschap geen voorwaarde is om mee te doen, maar wel om over belangrijke zaken te mogen stemmen (verkiezingsprogramma, kandidatenlijsten, etc);
- Het CDA zich in inhoud en cultuur kan onderscheiden door een permanent debat en discussie op alle niveaus zonder beperking voor gevoelige onderwerpen;
- Het CDA als grootste landelijke politieke partij maximale ruimte moet bieden aan de lokale afdelingen die optimaal past bij de combinatie van de lokale situatie én onze uitgangspunten;

- Het CDA het lef moet tonen om buiten de gebaande paden te treden om met kiezers te delen wat we willen bereiken, zowel wat betreft de organisatie als mensen die ons vertegenwoordigen;
- De doorgaande verandering in de samenleving ook een doorgaand proces van vernieuwing binnen het CDA zal blijven vragen;
- De bestuursstructuur slanker, meer doelgericht, slagvaardiger en wendbaarder gemaakt moet worden om aan deze overwegingen vorm te kunnen geven;
- Bij balans van financiële prioriteiten er meer aandacht wordt besteed aan inhoud, gesprekken en ontmoeting met (niet-)leden en minder aan instandhouding van de bestaande organisatie, passend bij de voornoemde afslanking van de bestuursstructuur.

C. Spreekt uit dat

- Hervorming van het CDA op basis van deze overwegingen de grootste mogelijke prioriteit voor de hele partij is;

D. En draagt het Partijbestuur op

- Om de voorliggende voorstellen van de taskforce te vertalen naar een gefaseerd actieplan en dit met de leden te delen vóór 31 januari 2019;
- Voor de belangrijkste onderdelen, waarbij in elk geval de bestuursstructuur is inbegrepen, definitieve voorstellen voor statutenwijzigingen voor te leggen aan het congres ter besluitvorming in het najaar van 2019;
- Dat de begroting voor 2020 herkenbare verschuivingen in prioriteiten ten gunste van inhoud, gesprekken en ontmoeting moet bevatten zodat er voor 2020 en de langere termijn een degelijke en sluitende begroting kan worden vastgesteld door het congres;

En gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies DB: Gewijzigd overnemen.

Het dagelijks bestuur ziet deze resolutie als een aanmoediging om door te gaan met de partijvernieuwing en hoopt dat alle lokale en regionale afdelingen, netwerken en gelieerde organisaties van de partij dit samen met de leden oppakken.

Het CDA creëert (nog) meer ruimte voor debat en dialoog binnen de partij en zal daar ook taboes niet schuwen. Leden en niet-leden worden hierbij betrokken.

Het bestuur stelt voor om het eerste streepje bij dictum verplaatsen naar de overwegingen en te wijzigen naar - Het CDA de leden via een gefaseerd actieplan over de vernieuwing vóór 31 januari 2019 informeert en in te voegen na het zevende streepje 'De doorgaande verandering [...]CDA zal blijven vragen'

Bij het tweede streepje in het dictum de termijn 'in het najaar van 2019' vervangen door 'zo spoedig mogelijk'. De voorstellen en veranderingen kunnen we wel doorvoeren, maar een statutenwijziging is in het licht van de randvoorwaarden voor een statutenwijziging niet haalbaar voor het najaarscongres van 2019.

3. Resolutie: Hardere handhaving huisjesmelkers

Resolutie ingediend door: CDJA

Ondersteund door: CDA Zuid-Holland, CDA Provincie Utrecht, CDA Limburg, CDA Gelderland en CDA Zeeland

De huizenhoge huren in onder meer de studentensteden maken het voor jongeren steeds lastiger om aan een woning te komen. Om dit probleem nog iets erger te maken zijn er malafide huisjesmelkers die huren boven de wettelijk vastgestelde maximale huur. Deze resolutie wil daarom dat huurders makkelijker een klacht kunnen indienen als zij denken dat hun huur te hoog is, en dat verhuurders die te veel huur vragen beboet worden. Het vragen van een hoger dan toegestane huur is immers net zo verboden als het rijden door een rood stoplicht en verdient daarom net zo goed een boete.

Het CDA Partijcongres, bijeen op 3 november 2018 te Groningen,

A. Constateert dat:

- De huurprijs van een studentenkamer het afgelopen jaar met 4,7%, en in studenten steden zoals Rotterdam zelfs met ruim 7%, is gestegen¹;
- De huurprijzen van woningen van niet studerende jongeren eveneens hard stijgen met percentages variërend tussen de +8,4% (Leiden) en +20,2% (Apeldoorn)²;
- De maximale huur voor een woning/kamer bij wet is beperkt³;
- Veel verhuurders zich niet aan de wettelijke beperking houden, en een huurprijs vragen die tot wel honderden euro's per maand hoger ligt dan wat eigenlijk is toegestaan⁴;
- Ruim 75% van de studenten een hogere huur betaalt dan wettelijk is toegestaan⁵;
- Jongeren op dit moment een lange en ingewikkelde procedure moeten starten om bezwaar te maken tegen een bij wet verboden hoge huur⁶;

¹ <https://blog.kamernet.nl/blog/stijgende-huurprijzen-studentenkamers/>

² <https://www.pararius.nl/nieuws/huurprijzen-middelgrote-steden-maken-opmars/NI0000000243>

³ Waarderingsstelsel, artikel 5 van het Besluit huurprijzen woonruimte

⁴ Check Je Kamer-Rapportage 2017 LSVb

⁵ Check Je Kamer-Rapportage 2017 LSVb

⁶ Een procedure bij de Huurcommissie duurt zeker 4 maanden, waarbij het ook voorkomt dat procedures nog langer duren;

B. Overweegt dat:

- Het CDA vanuit haar grondbeginselen een voorstander is van een harde aanpak van profiteurs en solidariteit richting onder meer jongeren;
- Iedereen, oud en jong, recht heeft op een degelijk dak boven haar/zijn hoofd;
- De huidige handhaving van de maximale huren via de procedure bij de Huurcommissie niet afdoende functioneert;
- Huisjesmelkers aanzienlijk verdienen aan het overtreden van de maximale huurprijzen;
- Er op dit moment geen wettelijke regeling bestaat om overtreders de uit te hoge huren onterecht gemaakte winst af te nemen;
- Het vragen van een te hoge huur net zo verboden is als rijden door een rood stoplicht, en dus evenzeer een vorm van boete verdient;

C. Spreekt uit dat:

- Er een nieuwe regeling moet komen die een duidelijke sanctie stelt op het vragen van een hogere huur dan wettelijk is toegestaan;
- Deze regeling ook specifiek toe moet zien op een geldboete en een ontnemingsmaatregel (het ontnemen van onterecht gemaakte winsten);
- Huurders middels een eenvoudige procedure bij de gemeente melding moeten kunnen maken van een overtreding van de maximale huurprijs, waarna de gemeente op basis van deze nieuwe regeling de handhaving overneemt;
- In afwachting van de inwerkingtreding van deze nieuwe regeling, de procedures bij de huurcommissie moeten worden versneld zodat geschillen binnen maximaal 8 weken zijn afgehandeld;

En gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies: Gewijzigd overnemen

Naar aanleiding van signalen van wethouders uit grote steden en de LSVb heeft de fractie een oproep gedaan om gemeenten meer instrumenten te geven om op te treden tegen huisjesmelkers, bijvoorbeeld door boetes of dwangsommen op te leggen. In die motie werd ook gevraagd aan de regering om zo snel mogelijk om de tafel te gaan met deze wethouders en de LSVb om te kijken hoe huisjesmelkers beter kunnen worden aangepakt door gemeenten die daar behoefte aan hebben door meer bevoegdheden te geven. De uitkomsten van dat overleg wachten we nu af.

Wat betreft de voorstellen in deze resolutie:

Eerste en tweede dictum: We steunen de oproep tot een boete of ontnemingsmaatregel bij het vragen van een te hoge huur. Wat ons betreft gaat het om een effectieve straf. Dat kan een boete of ontneming zijn.

Derde dictum: hoewel huurrecht privaatrecht is en de rol van de overheid beperkt is, moeten uitwassen worden bestreden. Een te hoge huur kan gecorrigeerd worden door de Huurcommissie, maar is naar de letter van de wet geen (strafrechtelijke) overtreding en handhaving kan dus door een gemeente niet worden overgenomen. We stellen voor dit gedachtestreepje te schrappen.

Het laatste dictum stellen we voor om gewijzigd over te nemen:

De Huurcommissie streeft ernaar verzoeken binnen vier maanden (nadat de leges zijn betaald) af te handelen.

Die tijd is nodig voor een zorgvuldige procedure (bekijken van de huurruimte, verzamelen stukken, houden zitting, hoor en wederhoor). Binnen 8 weken kan dat amper zorgvuldig gebeuren. We stellen voor de tekst zó aan te passen dat uitgesproken wordt dat procedures versneld moeten worden, zonder vast te leggen op 8 weken.

4. Resolutie: 'Meer middelen voor het Openbaar Vervoer'

Resolutie ingediend door: CDA Zuid-Holland

Het CDA Partijcongres op 3 november 2018 bijeen te Groningen,

A. Constateert dat:

- Er veel meer Openbaar Vervoersaanbod gerealiseerd moet worden om de bereikbaarheid te kunnen waarborgen.
- In het regeerakkoord gewezen wordt op het belang van financieringsbronnen voor het OV vanuit andere bronnen dan de overheid maar dat deze bronnen voornamelijk worden gezocht op Europees niveau (EIB, EU) en dat deze gelden vooral gaan naar het langeafstandsvervoer.
- Pensioenfondsen zoals de PGGM al investeren in infrastructurele OV-projecten in landen als Spanje, maar dat weinig tot geen pensioenfondsen dat in eigen land doet.
- Recent pensioenfondsen aan te hebben gegeven ook graag in Nederland te willen investeren in OV⁷.

B. Overweegt dat:

- Door exploitatietekorten steeds meer OV-lijnen worden opgeheven, of gesneden wordt in de frequentie van het OV-lijnen.
- Dat dit niet alleen de bereikbaarheid van woonwijken en scholen onder druk zet, maar ook de sociale functie van het openbaar vervoer.
- Een Randstad die via het openbaar vervoer bereikbaar is, voorkomt dat mensen naar de steden toe trekken om dicht bij het werk te wonen of te studeren
- Reizigersvereniging Rover waarschuwt in hun nota 'Zorgen voor morgen', dat het reizigersaanbod harder groeit dan dat het huidig aanbod aan kan.
- De topmannen en -vrouwen van NS, HTM, RET, U-OV en GVB al enige tijd pleiten voor extra geld voor grote railprojecten⁸.

⁷ <https://www.ovpro.nl/innovatie-2/2018/01/17/pensioenfondsen-geïnteresseerd-in-financiering-ov-projecten/>

⁸ <https://www.ovpro.nl/innovatie-2/2018/01/17/pensioenfondsen-geïnteresseerd-in-financiering-ov-projecten/>

C. Spreekt uit dat

- De Tweede Kamerfractie zich moet inzetten om nog deze kabinetsperiode met pensioenfondsen in gesprek te gaan en met hen de kaders en voorwaarden vast te stellen waardoor zij bereid zijn in het openbaar vervoer te gaan investeren.

En gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies DB: Overnemen

Het bestuur is positief over het dictum, met dien verstande dat we 'pensioenfondsen' lezen als 'institutionele beleggers', omdat de oproep breder zou kunnen dan aan pensioenfondsen alleen. De minister van Infrastructuur & Water is bezig met een onderzoek om te zien hoe deze beleggers meer in Nederland kunnen investeren. Het CDA zal het punt van het openbaar vervoer hierbij nadrukkelijk betrekken.

5. Resolutie: Garantie voor verdwijnen laagvliegroutes Lelystad Airport

Resolutie ingediend door: CDA Hattem

Ondersteund door: CDA Heerde, CDA Oldebroek, CDA Elburg, CDA Overijssel, CDA Gelderland, CDA Epe, CDA Olst-Wijhe, CDA Zwolle, CDA Apeldoorn, CDA Ede,

Het CDA Partijcongres op 3 november bijeen te Groningen

A. Constateert dat:

- omwille van een zorgvuldig proces de opening van Lelystad Airport door de minister is verschoven naar 2020
- de minister heeft aangegeven dat een algehele herziening van het luchtruim in 2023 moet zijn gerealiseerd
- de huidige langdurige laagvliegroutes nadelig zijn voor het milieu en de leefbaarheid van grote regionale gebieden in Nederland
-

B. Overweegt dat:

- de gemeten waarden tijdens de Belevingsvlucht aantonen, dat de geluidbelasting veelal groter is dan waar in de bijgestelde MER vanuit is gegaan
- de zorgen en de onrust over de gevolgen van de opening van Lelystad Airport voor de inwoners verder zijn toegenomen
- er nog geen zicht is op een algehele herziening van het luchtruim in 2023
- er geen enkele garantie is, dat de laagvliegroutes binnen 3 jaren verdwijnen
- de leefbaarheid en het milieu niet ondergeschikt mogen zijn aan de economie van Lelystad Airport

C. Spreekt uit dat

- De uitbreiding van Lelystad Airport pas kan plaatsvinden als er een significante herziening van het luchtruim heeft plaatsgevonden waarbij er hoger gevlogen kan worden.

En gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies DB: Gewijzigd overnemen

Het CDA herkent en erkent de zorgen die er zijn rondom de opening van het vliegveld Lelystad. Het CDA is één van de trekkers geweest om Lelystad als

overloopvliegveld voor vakantievluchten van Schiphol te realiseren. Schiphol is zeer belangrijk voor Nederland en Europa als economische en strategische Hub-luchthaven. De ruimte om te groeien is momenteel beperkt. Lelystad is daarvoor nodig. Het openen en daarna de uitbreiding van Lelystad mag echter geen doel op zich worden, wanneer de belangen van omwonenden niet goed worden gewogen. Daarom heeft het CDA als insteek dat het proces zorgvuldig moet verlopen. Goede participatie van belanghebbenden is essentieel. Daarnaast is voor het CDA een belangrijke voorwaarde, dat Lelystad alleen na 2023 mag doorgroeien naar een volwaardig vliegveld (meer dan 10.000 vluchten per jaar) als er een concreet zicht is op de herindeling van het luchtruim. Met die herindeling immers, kan er hoger worden gevlogen. Zonder zicht op een herindeling kan Lelystad wat het CDA betreft niet verder groeien.

Daarom stellen we voor om het dictum als volgt te wijzigen: 'De uitbreiding van Lelystad Airport pas kan plaatsvinden als er een significante herziening van het luchtruim in het verschiet ligt, waarbij hoger gevlogen kan worden.'

6. Resolutie: Geen schulden, maar kansen!

Resolutie ingediend door: CDJA.

Ondersteund door: CDA Zuid-Holland, CDA Provincie Utrecht, CDA Noord-Holland, CDA Limburg, CDA Gelderland en CDA Zeeland

Bij de invoering van het leenstelsel zijn afspraken gemaakt over de hoogte van de rente op studieleningen. Die rente zou laag blijven zodat een studie bereikbaar bleef. Het kabinet wil deze rente nu tegen de afspraak in fors verhogen, ondanks dat jaarlijks al duizenden jongeren afzien van een studie uit angst voor hoge schulden en maandlasten. Daarnaast komen oud-studenten door deze hoge schulden en dito rente steeds minder makkelijk in aanmerking voor een hypotheek. Deze resolutie vraagt de regering om eerder gemaakte beloftes na te komen, om studenten beter voor te lichten over de gevolgen van studieschulden, en om starters eerlijk op de woningmarkt te behandelen.

Het CDA Partijcongres, bijeen op 3 november 2018 te Groningen,

A. Constateert dat:

- De gemiddelde studieschuld sinds de invoering van het leenstelsel is toegenomen tot €21.000;⁹
- Bij het afschaffen van de basisbeurs door het kabinet Rutte II heeft beloofd dat de rente op de studieschuld op een sociaal niveau zouden blijven;
- Het kabinet Rutte III voornemens is om de rente voor een studieschuld flink te verhogen, door deze gelijk te stellen aan de rente op een tienjarige staatsobligatie¹⁰;
- De voorgenomen verhoging van de rente op studieschulden ervoor zorgt dat de kosten voor rente en aflossing met 18% stijgen, en studenten hierdoor op termijn duizenden euro's duurder uit zijn;¹¹
- Op dit moment al duizenden jongeren, vaak van minderbedeelde ouders, afzien van een studie als gevolg van het leenstelsel¹²;

⁹ <https://nos.nl/artikel/2247712-studieschuld-obstakel-bij-aanvragen-hypotheek.html>

¹⁰ <https://www.nu.nl/binnenland/5451062/studieleningen-in-2020-fiks-duurder-hogere-rente.html?redirect=1>

¹¹ <https://www.rtlz.nl/life/personal-finance/artikel/4409231/studielening-studenten-duurder-lsvb>

¹²

<https://www.trouw.nl/samenleving/leenstelsel-weerhoudt-bijstandskind-ervan-om-te-gaan-studeren-~a7ffb0d/>

- Hypotheekverstrekkers bij de vaststelling van een hypotheek kijken naar de oorspronkelijke hoogte van de studieschuld in plaats van de actuele studieschuld¹³;
- De Tweede Kamer in 2015 een, tot nu toe niet uitgevoerde, motie heeft aangenomen waarin de regering wordt verzocht om de regelgeving zo te wijzigen dat de actuele hoogte van de studieschuld wordt meegewogen bij een hypotheekaanvraag (en dus niet de oorspronkelijke studieschuld)¹⁴;
- Hypotheekverstrekkers bij de berekening van de maximale hypotheek de lasten die voortkomen uit een studieschuld kunstmatig vaststellen op 0,45 procent van de totale studieschuld;¹⁵

B. Overweegt dat:

- De forse verhoging van de rente op de studieschulden in strijd is met de beloftes die zijn gedaan bij de afschaffing van de basisbeurs¹⁶;
- Vanuit de principes publieke gerechtigheid en rentmeesterschap, het CDA grote waarde hecht aan duurzame, eerlijke en haalbare voorwaarden voor de aflossing van schuld en het opbouwen van vermogen;
- Voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog een generatie jongeren economisch slechter af lijkt te zijn dan hun ouders¹⁷;
- Een gemiddelde student onder de huidige regeling wordt geacht een studieschuld mee te dragen tot rond haar/zijn 60^e levensjaar¹⁸;
- De aanschaf van een woning een belangrijke manier is om vermogen op te bouwen in Nederland. Rond het 60e levensjaar heeft een gemiddeld huishouden dat op jongere leeftijd een eigen woning kocht twee keer meer netto vermogen (inclusief pensioenvermogen) dan vergelijkbare huishoudens die vooral hebben gehuurd¹⁹;
- Door te kijken naar de oorspronkelijke studieschuld in plaats van de actuele studieschuld, hypotheekverstrekkers de toegang van starters tot de woningmarkt belemmeren;

¹³

<https://www.vvponline.nl/content/news/iso-geldverstrekkers-kijken-naar-oorspronkelijke-in-plaats-van-actuele-studieschuld>

¹⁴ <https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vjzo7p0zczz>

¹⁵ <https://www.rabobank.nl/particulieren/hypotheek/woonvragen/hypotheek-met-studieschuld/>

¹⁶ <https://www.parool.nl/binnenland/-registreer-studieschuld-huizenkoper~a4289823/>

¹⁷ <https://esb.nu/esb/20043998/kinderen-overtreffen-hun-ouders-minder-vaak-in-inkomen>

¹⁸ er van uitgaande dat een student vanaf hun 18^e verjaardag binnen vier jaar afstudeert, gevolgd door een standaard aanloopperiode van 2 jaar en een afbetaalperiode van 35 jaar

¹⁹

https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Notitie-29mrt2018-De-verscheidenheid-van-vermogens-van-huishoudens_0.pdf

C. Spreekt uit dat:

- In lijn met de beloftes die het kabinet Rutte II bij de afschaffing van de basisbeurs heeft gedaan, de rente op studieschulden op het huidige sociale tarief moet blijven;
- De regering hypotheekverstrekkers moet bewegen niet langer de oorspronkelijke maar de actuele studieschuld te gebruiken bij de beoordeling van een hypotheekaanvraag;
- Het kabinet (veel) betere voorlichting moet bieden aan jongeren over de gevolgen van een studieschuld door bijvoorbeeld op de website van DUO een duidelijke en constant zichtbare banner moet worden geplaatst met daarop de tekst: "Let op: geld lenen kost geld. Ook als het voor je studie is."
- Het CDA zich in blijft zetten voor de terugkeer van de basisbeurs;

En gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies DB: Gewijzigd overnemen

We adviseren het eerste gedachtestreepje te schrappen. Een van de kritiekpunten van het CDA bij de invoering van het leenstelsel was de financierbaarheid van de uitstaande studieleningen. Door de beperkte verhoging van de rente (van de vijfjaars-rente naar de tienjaars-rente) per 2020 neemt de betaalbaarheid van de uitstaande studieleningen toe. Huidige studenten blijven tegen de vijfjaars-rente lenen. De Rijksoverheid blijft een lage rente op studieleningen subsidiëren. Vanwege de afspraak dat studenten nooit een termijnbedrag hoger dan 4% van het inkomen boven het minimumloon zullen betalen zit er waar nodig een plafond aan de verhoging van de termijnbedragen. Daarnaast staat deze maatregel in het regeerakkoord en stond deze in onze eigen financiële doorrekening van het verkiezingsprogramma. De argumenten die toen golden, met name het verder ontmoedigen van het aangaan van grote leningen, bestaan nog steeds.

Het tweede (hypotheek verstrekkers) en derde dictum (voorlichting) zal dan mee worden gegeven aan het expertisenetwerk 'toegankelijkheid onderwijs', wat zich op dit moment buigt over de vraag hoe het onderwijs toegankelijk gehouden kan worden. Dit expertisenetwerk onder leiding van Joany Krijt is op dit moment bezig en komt in februari met een advies naar buiten. Kamerleden zijn hier als adviseur nauw bij betrokken.

7. Resolutie: 'De gevolgen van kunstmatige intelligentie voor de rechtsstaat en de grondwet'

Resolutie ingediend door: CDA Zuid-Holland

Het CDA Partijcongres op 3 november 2018 bijeen te Groningen,

A. Constateert dat:

- Kunstmatige intelligentie (KI) en bijbehorende algoritmen²⁰ een grote kansen biedt voor de overheid, onze economie en onze samenleving.
- Het gebruik van algoritmen en KI steeds verder toeneemt en nieuwe kansen biedt zoals in het privédomein waarbij KI gebruikt wordt voor een goede spamfilter in je e-mailbox, suggesties voor bv Netflix, maar ook voor bijvoorbeeld zelfrijdende auto's.
- Het gebruik van KI en algoritmen ook in het publieke domein plaats kan vinden en kansen biedt, waarbij we door KI bijvoorbeeld zouden kunnen voorspellen in welke buurt de criminaliteit zou kunnen stijgen of wiens gezondheid het snelst zou afnemen.
- De inzet van KI in het publieke domein breed kan zijn en KI bijvoorbeeld ook ingezet om berichten op Facebook (of andere social media) als ongewenst of strafbaar te herkennen en deze automatisch zou kunnen verwijderen.
- KI ook gebruikt zou kunnen worden in bijvoorbeeld (digitale) autonome wapens en (cyber)oorlog.
- Dit betekent dat KI veel ethische beslissingen kan nemen zoals over de vrijheid van meningsuiting, hoe politie het best kan worden ingezet of hoe we de gezondheidszorg goed in kunnen richten.
- Kunstmatige intelligentie en algoritmen op deze wijze gevolgen kunnen hebben voor de (digitale) grondrechten van burgers.
- Op dit moment China en de Verenigde Staten grote investeringen doen op het gebied van kunstmatige intelligentie en de EU achterop dreigt te raken binnen deze industrie.

B. Overweegt dat:

- De invloed van KI in ons leven alleen maar zal toenemen doordat KI voor steeds meer nieuwe dingen kan worden ingezet zoals het autonoom rijden van

²⁰ Kunstmatige Intelligentie zijn systemen die intelligent gedrag vertonen door hun omgeving te analyseren en – in zekere mate zelfstandig actie te ondernemen om specifieke doelstellingen te bereiken. Algoritmen zijn de wijzen hoe dat doel moet worden bereikt. In kunstmatige intelligentie zijn (veelal) algoritmen de formules via welke een doel moet worden bereikt.

- auto's of het doen van onderzoek naar nieuwe geneesmiddelen of inzet van robots in diverse sectoren (zoals bv ook de landbouwsector).
- De economische kansen die deze ontwikkeling biedt, moeten worden gestimuleerd en Nederland niet achterop mag raken in deze sector.
 - KI naast economische kansen ook morele en ethische dilemma's biedt over het gebruik ervan en de gevolgen voor de rechten van burgers.
 - De Raad van State recentelijk in een ongevraagd advies aandacht vroeg voor de gevolgen van het gebruik van KI en de digitalisering waarbij *"de burger in toenemende mate wordt geconfronteerd met besluiten die volautomatisch zijn genomen, zonder menselijke tussenkomst."*
 - Het CDA het bewaken van de rechtsstaat een kerntaak van de overheid vindt. Voor het CDA geldt dit ook voor het digitale domein.
 - Er duidelijke regelgeving nodig is voor het gebruik van kunstmatige intelligentie en algoritmen.
 - En een strategische visie van het CDA op het gebruik van kunstmatige intelligentie en de industrie nodig is.

C. Spreekt uit dat

- Het CDA, met betrokkenheid van het WI, een christendemocratische visie formuleert over de toepassing en inzet van kunstmatige intelligentie binnen het publieke domein, de gevolgen hiervan voor (digitale) burgerrechten, waarin concrete beleidsvoorstellen worden voorgesteld en dit rapport zo spoedig mogelijk aan het Congres presenteert.
- Het CDA zich inzet om de achterstand, die Nederland (en de EU) heeft op China en de VS, in te halen door bijvoorbeeld het stimuleren van een goede samenwerking tussen overheid, onderzoekssector en bedrijfsleven.
- Het CDA zich inzet voor gebruik en toepassing van algoritmes waarbij de burger als uitgangspunt wordt genomen en transparantie van algoritmes bij de overheid en de rechtspraak waar mogelijk wordt nagestreefd.
- Het CDA zich inzet voor een effectieve vormgeving van de rechtsstaat in het digitale domein waarin de digitale grondrechten van de burger verankerd zijn en hierbij een mogelijke grondwetswijziging niet uitsluit.

En gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies DB: Overnemen

Kunstmatige intelligentie is van grote invloed op onze economie en onze

samenleving. Deze invloed zal in de toekomst verder toenemen en biedt zowel kansen als risico's. Het CDA heeft onlangs een motie ingediend om bij de uitwerking van de Digitaliseringsstrategie voldoende nadruk te leggen op grondrechten en ethiek en te borgen dat de mens centraal staat door ethische randvoorwaarden en juridische verantwoordelijkheden verder uit te werken. Daarnaast heeft het CDA samen met D66 een motie ingediend die de regering verzoekt om bij de uitwerking van de Digitaliseringsstrategie en bij de digitale top kunstmatige intelligentie, zowel de kansen als de risico's, een centrale plek te geven. Het voorstel van de indiener van de resolutie voor een christendemocratische visie, met betrokkenheid van het WI, over kunstmatige intelligentie met hierbij concrete beleidsvoorstellen zien we als positief, waarbij ook breder gekeken zou kunnen worden naar het onderwerp ethiek. Het WI voor het CDA en de fractie zijn reeds enige tijd bezig met het agenderen van het onderwerp technologie, waarbij digitalisering een belangrijk onderdeel wordt. Meer inzet op kunstmatige intelligentie via de andere benoemde onderdelen in het dictum lijkt ons ook een positieve ontwikkeling.

8. Resolutie: Tegen polarisatie in de polder

Resolutie ingediend door: CDJA

Ondersteund door: CDA Provincie Utrecht CDA Noord-Holland en CDA Zeeland
Nederland staat voor enorme uitdagingen, maar het traditioneel constructieve polderoverleg lijkt vast te lopen. Deze vertraging is bijvoorbeeld zeer duidelijk zichtbaar bij pogingen om het pensioenstelsel te hervormen, maar ook bij de moeizaam verlopende klimaattafelonderhandelingen. In deze resolutie spreken wij de polder aan: houdt solidariteit in het oog, handel in het algemeen belang en betrek jongeren bij de besluitvorming!

Het CDA Partijcongres, bijeen op 3 november 2018 te Groningen,

A. Constateert dat:

1. Nederland voor grote uitdagingen staat, waaronder de uitvoering van het klimaatakkoord, de vergrijzing van de arbeidsmarkt, en een digitale omwenteling en robotisering van de economie;
2. Bij de onderhandelingen binnen de polder over onder meer het pensioenakkoord blijkt dat de Sociaal Economische Raad steeds meer naar de achtergrond verdwijnt;
3. Burgers onverminderd maatschappelijk actief zijn²¹, maar steeds minder mensen lid zijn van een vakbond²²;
4. De gemiddelde leeftijd van de leden van de Sociaal Economische Raad hoog ligt;
5. Er op dit moment binnen de Sociaal Economische Raad geen lid is dat de taak heeft specifiek de belangen van jongeren te vertegenwoordigen

B. Overweegt dat:

1. Het Nederlandse sociaaleconomische succes mede te danken is aan consensus-gedreven politieke besluitvorming (het 'poldermodel') waar in samenwerking met het maatschappelijk middenveld, werkgevers en werknemers afspraken worden gemaakt die het algemeen belang dienen;

²¹ Sociaal-Cultureel Planbureau (SCP), *De Sociale Staat van Nederland 2018*, te vinden op: https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2018/De_sociale_staat_van_Nederland_2018_hoofdlijnen

²² Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), *Meer vrouwen, minder mannen vakbondslid*, 26 oktober 2017, <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/43/meer-vrouwen-minder-mannen-vakbondslid>

2. Oplossingen voor de grote uitdagingen van vandaag om een integrale, inclusieve benadering vragen waarbij het algemeen belang voorop dient te staan;
3. De polarisatie binnen de politiek en de polder groeit, met als gevolg dat besluitvorming vertraagd;
4. De christendemocratie pleitbezorger is van constructief overleg tussen werkgevers, werknemers en overheden;
5. In het voor de zomer uitgelekte concept pensioenakkoord de rekening voor de voorgestelde maatregelen voor een aanzienlijk deel op het bord van jongeren kwam te liggen.

C. Spreekt uit dat:

1. Het CDA haar steun uitspreekt voor een constructief polderoverleg waar het algemeen belang centraal staat en de solidariteit tussen generaties in het oog wordt gehouden;
2. Het CDA de polder oproept een grotere en meer representatieve achterban aan te spreken en deze beter te betrekken bij sociale overleggen;
3. Het CDA zowel in de kamer als daarbuiten in blijft zetten voor het behoudt en de versterking van de rol van de Sociaal Economische Raad bij onderhandelingen in de polder;
4. Het CDA zich in gaat zetten om aan de Sociaal Economische Raad een lid toe te voegen die specifiek de belangen van jongeren binnen de SER kan behartigen;

En gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies DB: Niet overnemen

Het CDA ondersteunt de gedachte achter de resolutie, dat in het sociaal overleg niet alleen de belangen van de gevestigde belangen moeten worden beschermd, maar ook de toekomstige belangen van jongeren worden vertegenwoordigd. Het toevoegen van een lid aan de SER is echter een gecompliceerde zaak. Officieel worden jongeren al vertegenwoordigd via de vakbonden, die lid zijn van de SER. Ook FNV Jong is lid, CNV Jongeren is plaatsvervangend lid. Ook is er sinds 2015 een SER Jongerenplatform, waarin verschillende jongerenorganisatie het jongerengeluid laten horen.

Eind 2017 is er in de Tweede Kamer een motie aangenomen, ook gesteund door het CDA, die het Jongerenplatform oproept om een verkenning te doen naar hoe jongeren door het rijksbeleid meer zekerheid en toekomstperspectief gegeven kan

worden. Deze motie wordt nog uitgewerkt. De fractie wacht graag die voorstellen af voordat gekeken wordt naar verdere voorstellen.

9. Resolutie: Jong Geleerd, Oud Gedaan: naar een sterkere Democratie

Resolutie ingediend door: CDJA

Ondersteund door: CDA Provincie Utrecht, CDA Noord-Holland, CDA Gelderland en CDA Zeeland

Jongeren zijn structureel geneigd om minder te stemmen dan ouderen. Tegelijkertijd krijgen politieke partijen in Nederland veel minder financiële steun om jongeren te betrekken bij de politiek dan politieke partijen in andere landen. Deze resolutie stelt voor om jongeren beter bij de politiek te betrekken door het burgerschapsonderwijs uit te breiden, en roept op tot een algeheel hogere overheidssubsidie voor politieke partijen.

Het CDA Partijcongres, bijeen op 3 november 2018 te Groningen,

A. Constateert dat:

- De staatscommissie Remkes dit najaar haar adviezen omtrent het functioneren van ons politieke stelsel presenteert²³;
- De opkomst onder jongeren (18-24) met 66% tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 fors lager lag dan het landelijk gemiddelde van 80,4%²⁴;
- Internationaal onderzoek laat zien dat Nederlandse jongeren ver achterlopen in burgerschapsonderwijs op hun generatiegenoten uit bijvoorbeeld Scandinavië of Vlaanderen²⁵;
- De betrokkenheid bij politieke jongerenorganisaties in andere Europese landen flink hoger ligt dan in Nederland, met ruim 12.000 leden bij onze Zweedse zusterorganisatie MUF en ruim 100.000 leden bij onze Oostenrijkse zusterorganisatie Junge ÖVP. De grootste Nederlandse politieke jongerenorganisatie heeft slechts 5.000 leden.
- De overheidsbijdrage voor politieke partijen in Nederland met nog geen €1,00 per inwoner fors lager ligt dan in andere Europese landen zoals Oostenrijk met €4,60 per inwoner en Zweden met €2,50 per inwoner.²⁶

²³ <https://www.staatscommissieparlementairstelsel.nl/>

²⁴

<https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2158769-de-feiten-en-cijfers-jongeren-stemmen-minder-dan-gemiddeld.html>

²⁵

<http://www.uva.nl/content/nieuws/persberichten/2017/11/nederlandse-jongeren-weten-weinig-over-democratie.html>

²⁶

<https://www.politiekeambtsdragers.nl/publicaties/rapporten/2018/02/08/de-financiering-van-politieke-partijen---een-internationale-vergelijking>

B. Overweegt dat:

- Politieke partijen bij uitstek een plaats zijn om jongeren te betrekken door een platform te bieden voor discussie en debat;
- 62 procent van de Nederlanders zich politiek machteloos voelt²⁷;
- Het organiseren van politieke discussie primair rust op de schouders van vrijwilligers, maar ook geld kost;

C. Spreekt uit dat:

- Burgerschapsonderwijs/Maatschappijleer vanaf de eerste klas op de middelbare school start en een verplicht examenvak wordt voor VMBO, HAVO en VWO scholieren;
- Het CDA zich hard maakt voor hogere overheidsbijdrage voor politieke partijen naar ten minste Zweedse standaarden.

En gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies DB: Niet overnemen

Het CDA is groot voorstander van versterkt burgerschapsonderwijs. Het is ook niet voor niks dat dit onderdeel uit ons verkiezingsprogramma op vele plaatsen in het regeerakkoord terecht is gekomen. De kerndoelen voor burgerschap worden aangescherpt. De burgerschapsopdracht in de wet wordt ook verduidelijkt, in het MBO komt er meer aandacht voor de burgerschapsopdracht. Ook de maatschappelijke diensttijd heeft tot doel burgerschap te versterken. Door al deze maatregelen wordt het stimuleren van burgerschap door het hele onderwijs heen versterkt. Het verplicht stellen van burgerschapsonderwijs als verplicht examenvak is daarom op dit moment overbodig.

De commissie-Veling heeft de Wet financiering politieke partijen geëvalueerd. De kabinetsreactie op die evaluatie wordt nog dit jaar verwacht. Het debat daarover wordt voorbereid in nauwe samenwerking tussen fractie en partij. Overigens zijn bij het regeerakkoord geen extra middelen vrijgemaakt voor de ondersteuning van politieke partijen. Het voorstel zoals het in de resolutie staat, zou een budgettair beslag van ongeveer 30 miljoen kennen, waar voornamelijk geen dekking voor is.

²⁷ <https://www.parool.nl/amsterdam/-burgerschap-krijgt-te-weinig-aandacht-op-school~a4279469/>

10. Resolutie: Eigen risico zorgverzekering/ 'remgeld'

Resolutie ingediend door: CDA afdeling Dordrecht

Het CDA Partijcongres op 3 november 2018 bijeen te Groningen

A. Constateert dat

- het eigen risico in de zorg een niveau heeft bereikt waarbij velen noodzakelijke medische zorg mijden, met name de mensen met een laag inkomen;
- het CDA in het verkiezingsprogramma had staan dat het eigen risico in de zorg te hoog is;
- er in het regeringsakkoord een afspraak is gemaakt waardoor het eigen risico in de komende jaren gehandhaafd blijft op 385 euro;
- er nu een situatie blijft bestaan die voor vele minder draagkrachtigen de toegang tot de zorg belemmert;
- het CPB (Centraal Plan Bureau) in 2015 onderzoek openbaarde dat de negatieve gevolgen van een hoger eigen risico aantoonde voor mensen met een laag inkomen
- de huidige Tweede Kamer fractie in het afgelopen jaar geen voorstellen heeft gedaan met betrekking tot het verplichte eigen risico bij de zorgverzekering
- in sommige steden verzekeringen voor minima worden aangeboden met een laag tot geen eigen risico, zodat er grote verschillen in het land ontstaan.

B. Overweegt dat:

- het CDA niet moet ontkennen dat er mensen noodzakelijke zorg mijden met het huidige niveau van het verplichte eigen risico bij de zorgverzekering
- het opkomen voor de minder draagkrachtigen in de samenleving een christelijk-sociale plicht is voor CDA-leden
- solidariteit meer tot zijn recht komt als iedereen een hogere premie betaalt waarbij de zorgtoeslageregeling de betalingsmoeilijkheden opvangt voor de minder draagkrachtigen.

C. Spreekt uit dat

- gepleit moet worden voor een verlaging van het eigen risico in alle situaties waarin dit onderwerp aan de orde komt.
- gezocht moet worden naar mogelijkheden om, ondanks afspraken in het regeringsakkoord over het eigen risico, dat toch te verlagen.

En gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies DB: Niet overnemen

De indiener van de resolutie geeft terecht aan dat het verplicht eigen risico in de laatste jaren tot een hoog niveau is gestegen. In minder dan tien jaar tijd is het eigen risico namelijk meer dan verdubbeld van 150 euro per jaar in 2008 tot 385 euro in 2016. Voor veel mensen, in het bijzonder chronisch zieken, ouderen en mensen met een beperking, is dat veel geld, vaak te veel. Voor het CDA geldt dat het eigen risico weliswaar een goed instrument blijft om de kosten in de hand te houden, maar dat de hoogte van dit bedrag er niet toe mag leiden dat de lasten voor de zorg oneerlijk worden verdeeld onder gezonden en zieken. In het regeerakkoord is daarom afgesproken om tijdens deze kabinetsperiode het eigen risico op 385 euro te houden. Als er niet was ingegrepen was het eigen risico de komende jaren verder gestegen naar 480 euro. Dat wil het CDA niet en daarom hebben we deze afspraak gemaakt in het regeerakkoord. Naast het bevriezen van het eigen risico komt het kabinet de minder draagkrachtigen in de samenleving met hoge zorgkosten ook tegemoet met andere maatregelen, zoals het instellen van het abonnementstarief in de Wmo (17,50 euro per 4 weken) en het verlagen van de eigen bijdragen in de Wet langdurige zorg. Ten slotte wordt voor de laagste inkomens als compensatie voor de kosten voor de zorgpremie en eigen risico de zorgtoeslag fors verhoogd. Zo ontvangt een alleenstaande met een minimuminkomen komend jaar 94 euro extra zorgtoeslag en een meerpersoonshuishouden met een minimuminkomen 281 euro extra zorgtoeslag.

11. Resolutie: Sociaal domein

Resolutie ingediend door: CDA Hellendoorn

Het CDA Partijcongres op 3 november 2018 bijeen te Groningen,

A. Constateert dat:

- Veel gemeenten zeer grote tekorten hebben in het sociaal domein
- Deze tekorten ertoe leiden dat alle gemeentelijke beleidsterreinen onder druk komen te staan
- Het stijgende acres onvoldoende is om gevolgen van beleidswijzigingen zoals het abonnementstarief WMO, cao-lasten Huishoudelijke ondersteuning op te vangen
- De septembercirculaire de financiële ruimte voor gemeenten extra heeft beperkt

B. Overweegt dat:

- uit het recent verschenen rapport ('Zoeken naar Balans' van AEF naar discrepanties in het verdeelmodellen voor het sociaal domein voor de Minister van BZK) blijkt dat er inderdaad discrepanties zijn in het verdeelmodel die nader onderzoek vergen;
- volgens het CBS het volume voor Jeugdhulp in de jaren 2016 en 2017 met 10% gestegen is en dat dit aantoont dat zowel transformeren als bezuinigingen tegelijkertijd niet realistisch is;
- er tussen VNG en Rijk geen overeenstemming is over de volume-indexatie van het jeugdbudget over 2018 en 2019 waarmee de tekorten de komende jaren verder gaan oplopen en niet zijn verrekend in het macrobudget;
- gemeenten door onvoldoende middelen niet hun bijdrage kunnen leveren aan het klimaatakkoord en de energietransitie;

C. Spreekt uit dat

- het CDA zich inzet voor passende financiële afspraken tussen Rijk en gemeenten zodat gemeenten al hun taken op een verantwoorde wijze kunnen uitvoeren;
- vertegenwoordigers van het CDA in het kabinet, Eerste en Tweede Kamer zich actief inzetten voor verbetering van de financiële positie van gemeenten

door te zorgen voor extra geld voor het sociaal domein en het gemeentefonds

En gaat over tot de orde van de dag

Preadvies DB: Niet overnemen

Het dagelijks bestuur vindt het onderwerp van deze resolutie erg belangrijk. Op het congres in Groningen wordt door de BSV een deelsessie georganiseerd over het Sociaal Domein.

In de fractie zet het CDA zich uiteraard in voor passende financiële afspraken tussen Rijk en gemeenten. In deze kabinetsperiode komt daarom al veel meer geld beschikbaar voor gemeenten om onder andere de taken in het sociaal domein uit te kunnen voeren. Zo komt er de komende jaren ruim 5 miljard euro extra beschikbaar voor gemeenten via het accrès. Op dit moment is onvoldoende duidelijk of er daadwerkelijk een structureel tekort bij gemeenten is en wat hiervan de oorzaken zijn. Daarom is door het kabinet al toegezegd om samen met de VNG nader onderzoek te doen naar de diverse signalen over tekorten bij gemeenten. Toegezegd is om dit onderzoek voor 1 juni 2019 naar de Kamer te sturen.

12. Resolutie 'Werkende armen'

Resolutie ingediend door: CDA Zuid-Holland

Het CDA Partijcongres op 3 november 2018 bijeen in Groningen:

Constaterende dat:

- Blijkens cijfers van het SCP is het aantal 'werkende armen' gestegen tot 320.000 in 2014, een stijging van 50% ten opzichte van 2001 en die stijging gaat hard door²⁸.
- Het hierbij vooral gaat om zelfstandigen zonder personeel, werkende alleenstaanden en werkende met een migranten achtergrond. Vaak hebben ze de zorg voor kinderen en kampen ze met analfabetisme en andere achterstanden
- Dat velen van hen proberen juist niet afhankelijk te zijn te zijn van een bijstands- of andere uitkering, maar daardoor ook onzichtbaar zijn voor (gemeentelijke) overheden: minder dan een op de drie gemeenten benoemt bijvoorbeeld werkenden als doelgroep.
- En ondertussen zelf buitengewoon slecht georganiseerd zijn, waardoor geld en middelen op de plank blijven liggen.

Overwegende dat:

- Dat het hier om mensen gaat die verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen inkomen, uren vaak niet tellen en in veel opzichten de 'kleine luyden' van nu zijn. Ze kunnen trots zijn.
- Maar werk moet wel lonen. Nu zien we dat zij tegelijk niet of slecht beschermd zijn tegen risico's in de sfeer van inkomensverlies, zorgkosten en pensioen.
- En vaak ook noch het geld noch de houding hebben om hun vak bij te houden of mee te doen aan een collectief.
- En dat ook branche-, werknemers- en werkgeversverenigingen naar hun rol zoeken als het gaat om de vertegenwoordiging en training van deze grote maar ongrijpbare groep. Deze verenigingen horen hun eigen achterban te kennen, ook als om werkende armen gaat.

Spreekt uit dat:

- Vraagt de fractie om in het kader van de brede aanpak van schulden en armoede, specifiek aandacht te hebben voor de groep werkende armen. En te komen met

²⁸ https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2018/Als_werk_weinig_opbrengt

voorstellen en oplossingen die ervoor zorgen dat deze groep in beeld is, georganiseerd en geholpen wordt.

- Gemeenten spelen hier een rol in, maar in ons ogen kan dit niet zonder een actieve houding van de 'collega werkenden' in het maatschappelijk middenveld: branche-, werkgevers- en werknemersverenigingen. Dit gaat helaas niet vanzelf.
- Roept de fractie daarom op om binnen de coalitie tot een begrotingspost te komen op basis waarvan lidmaatschap en activiteiten in het kader van een vereniging of ander erkend collectief door de overheid worden vergoed, in ruil voor een activerend beleid richting deze groep.

En gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies DB: Gewijzigd overnemen

Het bestuur is blij met deze resolutie die aandacht vraagt voor de werkende armen. Het CDA heeft zich altijd ingezet voor het feit dat werken moet lonen. De eerste twee dicta kunnen worden overgenomen. Met het derde dictum kan niet worden ingestemd. Het is onduidelijk wat en hoe groot de financiële gevolgen zijn, hoe groot de groep is die moet worden bereikt en of de maatregel effectief is. Zonder dit derde dictum is het advies om de resolutie over te nemen.

13. Resolutie: “CDA zet zich in voor een duurzaam gebouwde omgeving, die betaalbaar is voor de gehele maatschappij”

Bouwen aan een duurzame en solidaire leefomgeving

Resolutie ingediend door: CDA DZB

M. Aanen, J. van Alphen, W. Borsboom, C. Dubbelman, H. Dulfer, H. van Ek, W.G. Faber, T. de Gans, J. Gelderblom, A. Hamminga, A. Huitzing, K.J. de Jong, A. Kleine Staarman; N. Koomen; A. Kranenburg, A. Kroon, M.R. Meijer, M. Nooijens, L. van de Oever, E. van Oudheusden, E. Raanhuis, S. Remijn, M. Rigter, C. S. Rondeel, K. van Rooijen, T. Senden, J. Slingerland, E. J. Stokking, D. Sybenga, R. Uljee, L. Versteeg, N. Versteeg-van Baalen, K. Vis, R. Vos, W. de Vos, D. Weekenstroo, mede ondersteund door **CDA Flevoland**.

Het CDA Partijcongres op 3 november 2018 bijeen te Groningen,

A. Constateert dat:

1. in het regeerakkoord wordt gesteld dat Nederland de meest ambitieuze klimaatdoelstelling van Parijs wil halen;
2. de energietransitie (o.a.) vereist dat gebouwen en wijken moeten voldoen aan duurzame standaarden en dat de reeds gebouwde omgeving verder verduurzaamt;
3. hogere inkomensklassen eerder de mogelijkheid hebben om kostbare investeringen te doen als warmtepompen, zonneboilers, of duurzame nieuwbouwwoningen;
4. als gevolg van die ongelijkheid, zonder daadkrachtig beleid, een eco-elite dreigt te ontstaan;
5. de werkelijke kosten van het klimaatakkoord nog niet zijn uitgewerkt, waardoor de lastenverdeling en de betaalbaarheid afhankelijk zijn van de keuze in beleidsinstrumenten.

B. Overweegt dat:

1. gemeentes, provincies, waterschappen en netbeheerders per regio een plan moeten maken voor een optimale mix van energiebesparing;
2. het CDA vanuit haar kernwaarden een eerlijke economie en rentmeesterschap nastreeft;
3. het CDA zich wil inzetten om onzekerheid bij de verschillende inkomensklassen weg te nemen en vertrouwen te winnen;
4. het CDA een breed draagvlak wil creëren voor duurzame maatregelen.

C. Spreekt uit dat:

1. het CDA inzet toont om het klimaatakkoord voortvarend te concretiseren, waarbij de samenwerking wordt gezocht met burgers, gemeentes, provincies en relevante stakeholders;
2. het CDA beleidsinstrumenten gaat overwegen die ervoor gaan zorgen dat de gehele samenleving kan participeren in de energietransitie, met oog op betaalbaarheid voor alle burgers.
3. alle partijleden en partij organen worden uitgenodigd om in hun werkzaamheden en / of woonomgeving actief bij te dragen aan deze brede energietransitie voor allen.

en gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies DB: Overnemen

14. Resolutie: Vertrouwen in de Toekomst

Resolutie ingediend door: CDJA

Ondersteund door: CDA Gelderland en CDA Zeeland

Nederland zal de aankomende decennia de uitstoot van broeikasgassen fors moeten reduceren. Er bestaat echter nog grote onduidelijkheid op welke manier dit zal gebeuren. In deze resolutie roepen wij op om de transitie naar een duurzaamheid niet voor, maar met de samenleving te doen. Om de stem van burgers te versterken en burgers te ondersteunen met onafhankelijk advies roepen wij de regering op om onder meer energielokketten in te stellen in alle gemeenten. Ook vragen wij de regering om burgers een 'right to challenge' te geven voor verduurzamingsinitiatieven ongeacht de bestuurslaag.

Het CDA Partijcongres, bijeen op 3 november 2018 te Groningen,

A. Constateert dat:

1. Er een breed gedragen wetenschappelijke consensus bestaat over de schadelijke effecten van klimaatverandering en de menselijke invloed daarop²⁹ ;
2. Nederland het Akkoord van Parijs heeft ondertekend. Hier mee heeft zij zich gecommitteerd om de wereldwijde temperatuurverhoging als gevolg van de uitstoot van broeikasgassen te beperken tot minder dan 2 graden Celsius, en te pogen deze zelfs te beperken tot maximaal 1,5 graden Celsius³⁰ ;
3. Het kabinet Rutte-III heeft afgesproken om een klimaatakkoord voor Nederland voor te bereiden ten behoeve van 49 procent reductie van broeikasgasemissies in 2030³¹ .
4. De uitwerking van het Klimaatakkoord door de zogeheten klimaattafels lastiger blijkt dan gedacht³² ;

²⁹ United Nations Climate Change, *Annual Report 2017*, te vinden op:

<https://unfccc.int/resource/annualreport/index.html#0>

³⁰ United Nations Climate Change. *What is the Paris Agreement?*, te vinden op:

<https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/what-is-the-paris-agreement>

³¹ Regeerakkoord 2017, 'Vertrouwen in de Toekomst', te vinden op:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-2017-vertrouwen-in-de-toekomst>

³²<https://nos.nl/artikel/2252053-klimaatplannen-te-vaag-voor-doorrekening.html>

5. Lokaal verzet tegen opgelegde verduurzamingsinitiatieven groeit³³;

B. Overweegt dat:

1. Het christendemocratische gedachtegoed verschillende invullingen van rentmeesterschap kent, waaronder rentmeesterschap van de schepping en financieel rentmeesterschap;
2. Het vanuit de christendemocratische kernwaarden solidariteit en publieke gerechtigheid gerechtvaardigd is dat de grootste vervuilers meer moeten bijdragen en de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen;
3. De christendemocratie grote waarde hecht aan een ordelijk democratisch en juridisch proces bij het maken van keuzes die impact hebben op de levens van burgers;
4. In de christendemocratische traditie, keuzes over de transitie naar een duurzame economie op een bestuurslaag zo dicht mogelijk bij de burger moeten worden genomen;
5. Nederlandse burgers onvermijdelijk voor de kosten van de energietransitie op zullen draaien – hetzij direct in de vorm van belastingen en investeringen (in de eigen woning), hetzij indirect in de vorm van doorberekende hogere belastingen in prijzen van producten;
6. De politiek een grote verantwoordelijkheid heeft om burgers eerlijk te vertellen over de keuzes die in het kader van de duurzaamheidstransitie worden gemaakt, en de onvermijdelijke kosten die hieraan verbonden zijn;
7. Een groeiend aantal gemeentes in Nederland- vaak op voorstel van de CDA-fractie aldaar- experimenteert met het initiatief ‘right to challenge’;

C. Spreekt uit dat:

1. Het CDA zich heeft gecommitteerd aan de afspraken die zijn gemaakt in het internationale Akkoord van Parijs (2015) en aan de afspraken over uitstootreducties die zijn gemaakt in het Regeerakkoord;
2. Er uiterlijk in maart 2019 een duidelijk kader moet staan waarin wordt aangegeven welke doelen worden nagestreefd en hoe het beleid geëvalueerd wordt;
3. In het in uitspraak 2 genoemde kader moet duidelijkheid worden geven over hoe de verduurzaming van Nederland tot en met 2030 in lijn met de afspraken uit het Regeerakkoord gestalte zal krijgen;

³³ Zie bijvoorbeeld:

<https://www.nrc.nl/nieuws/2018/07/27/begin-in-het-noorden-niet-over-windmolens-a1611448>

4. Na publicatie van het in uitspraak 2 genoemde kader, de regering een grootschalige informatiecampagne moet opzetten om aan burgers duidelijk te maken waarom de klimaattransitie urgent en aanstaande is en hoe zij kunnen bijdragen;
5. Er een klimaatombudsman moet komen om te helpen waken voor overhaaste bestuurlijke beslissingen moet over duurzaamheidsprojecten;
6. Er energieloketten moeten komen in alle gemeenten om burgers te helpen bij duurzaamheidsprojecten;
7. Burgers inspraak moeten krijgen over de bestuurlijke keuzes die worden gemaakt door op alle bestuurslagen een 'right to challenge' in te bouwen voor verduurzamingsinitiatieven;
8. De regering de geplande verhoging van het budget voor fundamenteel onderzoek voornamelijk inzet voor onderzoek naar nieuwe technieken en processen die de weerbaarheid en verduurzaming van Nederland en de wereldeconomie kunnen bespoedigen;

En gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies DB: Overnemen.

Het CDA wil dat we Nederland haalbaar en betaalbaar verduurzamen, samen met onze inwoners en bedrijven. Met deze resolutie worden nog meer handvatten gegeven om de transitie dichterbij huis te brengen. Het CDA juicht toe dat het CDJA met ons meedenkt.

Met de klimaatwet waarin de reductiedoelen voor 2030 en 2050 zijn opgenomen en de klimaatwet waarin de maatregelen komen die nodig zijn tot en met 2030 komt er een duidelijk kader voor het klimaatbeleid.

De oproep voor een klimaatombudsman leest de fractie zo dat er een publieke functie moet komen die een gezicht, vraagbaak en beschermer wordt voor de belangen van burgers in de klimaattransitie.

15. Resolutie: “Voor meer eigen CDA geluid en een land dat we circulair door willen geven”

Resolutie ingediend door: CDA Teylingen

Ondersteund door CDA Zuid-Holland

Het CDA Partijcongres op 3 november 2018 bijeen te Groningen,

A. Constateert dat:

- Het nodig is dat het CDA rond onderwerpen als de klimaatdoelstellingen en verbetering van het vestigingsklimaat naar buiten een duidelijk eigen geluid laat horen omdat dit van een rentmeesterspartij wordt verwacht.
- Om aan de welvaartswensen (grondstoffen, voedsel, water, energie) van de groeiende wereldbevolking (9 miljard in 2030) te kunnen blijven voldoen 3 wereldbollen nodig zijn.
- De impact het grootste zal zijn in verstedelijkte gebieden en delta's zoals Nederland.
- De transitie van een lineaire economie naar een meer duurzame en circulaire economie manier de enige weg is om ons land en de wereld te kunnen doorgeven.
- Een goed circulair economisch en duurzaam vestigingsklimaat in Nederland zal leiden tot tienduizenden eerlijke banen, forse bijdragen aan het BNP en klimaatdoelstellingen en daarmee alle bedrijven en lagen van de bevolking ten goede komt.
- Paus Franciscus in de Encycliek 'Laudato si' (U zij geprezen) uit 2015 een indringende oproep doet om zorg te hebben voor de heelheid van de Schepping en daarmee verantwoord en menswaardig om te gaan met de ecologie en het milieu. De paus signaleert daarbij ook dat wanneer wij dat alles NIET doen de armen daar, als eersten en met name, het slachtoffer van worden.

B. Overweegt dat:

- Het CDA een eerlijke economie en werkgelegenheid voor iedereen belangrijk vindt en ook ons land als goed rentmeester daarbij wil doorgeven.
- Het CDA zich inzet om de klimaatdoelstellingen te halen met draagvlak.
- Investeren in een beter circulair economisch vestigingsklimaat een uitstekende manier is om zowel het vestigings- en ondernemersklimaat voor *alle* bedrijven te verbeteren als de klimaatdoelstellingen te halen.

- Een duidelijke eigen geluid van het CDA bij onderwerpen die ons na aan het hart liggen ook voor de kiezer van belang is.
- De rechter de Nederlandse Staat heeft opgedragen meer klimaatregelen te nemen.
- Nederland als mondiaal koploper in circulaire economie goud in handen heeft maar er extra impulsen nodig zijn om dit gezamenlijk te verzilveren.

C. Spreekt uit dat:

- Het CDA in algemene zin en met name rond onderwerpen als vestigingsklimaat en het halen van klimaatdoelstellingen een duidelijk eigen geluid moet laten horen.
- Het CDA zich daarbij hard maakt voor een versnelling van de transitie naar een meer duurzame en circulaire economie in Nederland door kansrijk te investeren in een duurzaam en circulair economisch vestigingsklimaat en in innovatie.
- Overheden, bedrijven en kennisinstellingen worden opgeroepen om samen Nederland te verleiden tot circulair handelen, actief de samenwerking rond lokale circulaire initiatieven te zoeken en belemmeringen weg te nemen.
- Daarbij in te zetten op circulaire inkoop en meer (toegang tot) financiering voor circulaire bedrijvigheid.
- Dat het CDA zich inzet om het elke inwoner van Nederland mogelijk te maken om bij te dragen aan de noodzakelijke energietransitie, aan duurzame woningverbetering en aan de omschakeling naar verantwoorde mobiliteit.

En gaat over tot de orde van de dag

Preadvies DB: Overnemen

Het CDA kiest er met het Regeerakkoord voor om werk te maken van het klimaatakkoord van Parijs en het verbeteren van het vestigingsklimaat. Hierbij gaan we voor ambitieuze klimaatdoelen die ook vastgelegd worden in een klimaatwet. Daarnaast worden vele maatregelen genomen om de CO2 emissies nu en in de toekomst terug te dringen, onder andere door het verder uitvoeren van het energieakkoord, 300 miljoen per jaar in te zetten voor pilots voor verduurzaming van de gebouwde omgeving, landbouw, industrie en infrastructuur en het in de toekomst sluiten van kolencentrales. Daarnaast komt er een klimaatakkoord samen met bedrijven, maatschappelijke organisaties, en zo veel mogelijk ook inwoners om onze CO2 uitstoot verder te reduceren in 2030. Het CDA wil een ambitieus, kostenefficiënt akkoord waarbij wij samen met bedrijven en inwoners energie besparen, de

energievoorziening verduurzamen, ons bedrijfsleven verder helpen en concurrerend houden. De resolutie wordt gezien als een stevige aanmoediging om in het klimaatakkoord en daarbuiten duurzaam inkopen te bevorderen, te investeren in innovatie en ervoor te zorgen dat financiële instrumenten, waaronder die van invest-NL geschikt zijn voor circulaire initiatieven.